

SĂRBĂTORILE ANULUI ÎN TRADIȚIA SATULUI AGRIEȘ, ZONA NĂSĂUD

Marius Dan Drăgoi

Cercetările de teren efectuate anul acesta la Agrieș au dus la descoperirea unui adevărat tezaur folcloric, păstrat de secole, a unei zestre valoroase de practici și credințe populare românești calendaristice, care dau o personalitate distinctă vieții spirituale și duratei de civilizație ale acestui străvechi sat de la poalele muntelui Țibleș.

Pe fundalul sărbătorilor religioase putem observa vechile reprezentări mitice arhaice, cu toate practicile rituale precreștine, multe dintre acestea fiind asimilate de pietatea populară creștină. Unele dintre obiceiuri însă, au fost desființate de accederea modernității, dar și de superficialitatea generațiilor mai tinere, așa cum constată una dintre informatoarele, Palaghia Sigartău, 77 ani:

„Amu nu se mai țin obiceiurile de sărbători, cum le-am învățat din bătrâni. Dacă le spunem laăștia tineri cum se făcea mai demult, nu le place, și ne răspund răstit: «Amu multe mai ști și dumneata». Înainte noi nu știam de atâtea lucruri din cărțile de citit cu viețile Sfinților, așa cum se știe amu. Mulți nici nu știam carte. Io n-am învățat niciodată carte, că mama m-o purtat la lucru. D-apoi tăte rânduielele despre sărbători, și cum trăbă să ții ca să-ți umble bine la casă și să te ferească Dumnezo de necazuri, le-am învățat de la bătrâni. Ei nu ne-o învățat așa de buieci, ne-o învățat că pe tăte le-o trăit și să ne meargă și nouă bine.”

Frumusețea acestor rituri, credințe și obiceiuri ne duce spre originile satului românesc, cu structurile sale mitice arhetipale. Remarcăm bogata memorie colectivă care transmite prin timp frumusețea vieții istorice a unei comunități sătești. Prin ritualurile și sărbătorile calendaristice poporul își trăia echilibrul său moral, totodată reiese clar permanenta aspirație a țaranului nostru spre frumos, spre ceea ce este moral și drept. Unele practici și credințe explică misterul existenței cu toate marile cicluri ale vieții și anotimpurilor.

Desigur, cercetarea nu se vrea exhaustivă, multe aspecte ale sărbătorilor din tradiția satului Agrieș pot fi dezvăluite cu prilejul altor investigații. Din cele culese redăm mai jos obiceiurile populare calendaristice potrivit succesiunii calendarului civil.

Sfântul Vasile, Anul Nou (1 ianuarie)

În seara de ajun, feciorii și fetele se adunau la o casă unde se organiza „Vergelul”. Băieții aduceau băutură și plăteau ceterașii, iar fetele veneau cu „turtă dulce”, preparată cu zahăr, ou și lapte. Toată noaptea se petrecea cu joc și voie bună, până înspre dimineață, înainte de revărsatul zorilor, ca tineretul să se poată puțin odihni pentru a putea participa și la Liturghia de Sfântul Vasile.

Mai nou, începând cu anii '60, în noaptea de Anul Nou se merge pe la case „cu turca”, sau „cu colinda”. Câteva obiceiuri din seara de Crăciun au fost preluate și în ajun de Sfântul Vasile. De exemplu, la Agrieș, în această noapte, tinerii, în cete, atât băieți cât și fete, mascați în diferite moduri, colindă prietenii și vecinii rostind această urare:

Frunză verde barabou

Colindăm spre Anul Nou

Nouă gazda ni-i datori

Cu o fele de vinars

Și-o darabă de cârnaț.

Cei care „umblă cu turca”, câte trei sau patru băieți mascați, asemenea feciorilor colindători din ajunul Nașterii Domnului, interpretează același joc din repertoriul Crăciunului. Celor mici, gazda le dă bani, iar pe cei mari îi poștește „după masă” și îi cinstește cu băutură și mâncare.

Atât la Agrieș cât și în celelalte sate de pe Valea Țibleșului se păstra obiceiul ca în dimineața de Sfântul Vasile să se consume „prinosul” numit „Sân Vasâi”. Această pâine se prepara înainte de Crăciun, împreună cu colacii pregătiți pentru ajunul Nașterii Domnului. Era de fapt o pâine în care se punea un grăunte de tămâie și un cățel de usturoi, iar pe deasupra se ornamenta cu patru colăcei și trei „pupeze” din aluat sau patru „pupeze” și trei colăcei, după preferință. Prinosul „Sân Vasâi” se ținea pe colțul mesei până în dimineața Sfântului Vasile, când se luau câteva felii și se împărțeau la animalele de afară, urmând ca după terminarea slujbei de la biserică, și „căsenii” să-l mănânce cu supă de spinare de porc, mâncarea îndătinată din ziua Anului Nou.

Atât consumarea prinosului „Sân Vasâi”, cât și tămâierea gospodăriei, erau considerate de locuitorii satului Agrieș un mod prin care casa era ocrotită de lucrările necuratului vrăjmaș. În dimineața praznicelor, în special la sărbătorile de iarnă, se mai păstrează obiceiul ca unul dintre locuitorii casei să dea pisica pe ușă afară. Iată ce ne mărturisește Marta Rus, 63 ani: „La tăte praznicele, dimineața, trăbă să dai mâțu pe ușă afară și înaintea lui nu trăbă să mai iasă nime. Da după ce o ieșit mâțu din casă, atunci pe urmele lui poate ieși tătă lumea. Se zice că dacă sunt făcături la casă, farmece și bozgoane, tăte se dezleagă și se risipesc”.

Boboteaza (6 ianuarie)

Fetele care vroiau „să-și vadă orânda” (viitorul), în ajunul Bobotezei trebuiau să ajuneze până seara. În cursul zilei se prepara o turtă cu sare, pe care fata o consuma afară, pe tăietorul de lemne, iar în acest interval de timp trebuia să fie foarte atentă și să perceapă în care parte a satului „bat câinii”. Din zona în care lătrau, de acolo însemna că o să-i fie mirele.

Tot în ajun, când trecea preotul cu crucea, fetele luau câte o crenguță din struțul de busuioc care se afla în „canceul cu aghiasmă al popii” și o așezau sub o piatră în „produhul” (ochiul de apă) din pâ râul înghețat. După câți peri se legau de crenguța de busuioc, atât de bogat era cel care le va lua în căsătorie. Înaintea preotului mergeau grupuri de copii cu „Chiralecsa”. Aceștia rosteau:

Chiralecsa, Doamne

Grâu de primăvară

Și-n pod și-n cămară

Și pe prispă afară.

După urare, primeau din partea gazdei fructe (mere, pere, nuci) sau dulciuri. În urma copiilor venea și preotul cu crucea și aghiasma pentru binecuvântarea casei.

Un alt obicei din Agrieș, care ține tot de praznicul Bobotezei, este scăldatul fetelor, „la miezul nopții”, în râul satului.

„După miezul nopții de Bobotează, tăte râurile sunt ca și Iordanul. De aceea îi bine să te bagi în apa din noaptea Bobotezei ca să nu se lege nimic de tine, nici boalele, nici bubele, nici farmecele și făcăturile bozgonitoarelor. Și eu, când am fost fată, și apoi fetele mele, am intrat în apa râului rece ca ghiața. Cu tăte că era ger, nu simțeam nimic. Ne

înfierbântam și ne făceam roșii ca para focului. Trebuia să te dezbraci și să rămâi așa cum te-o făcut mama și așa mergeai la râu și intrai în apă și te băgai de tât în „produh” (ochiul de apă pe stratul de gheață) ca să nu rămâie nimic uscat pe tine. Apoi fugeai repede acasă și știai că altu nu se mai leagă nimica rău de tine. A doua zi mergeai la biserică și te rugai să-ți dăie bunul Dumnezeu noroc în viață” (Palaghia Sigartău, 77 ani).

În noaptea de Bobotează se practică la Agrieș și așezarea „moșcotirilor” la porțile caselor unde erau băieți și fete necăsătorite. „Moșcotirul” este o păpușă sau un păpușoi de dimensiunile unui om, confecționată din paie și cârpe, în mâna căreia se pune un bilet scris în versuri, cu anumite îndemnuri hazlii și ironice la căsătorie. „Moșcotirul” se agață în vârful unui pom sau stâlp, în așa fel ca dimineața să poată fi privit de toți trecătorii. În ziua de Bobotează, după slujba de la biserică, se mănâncă „aiturile” (răciturile) care se prepară din carne de porc.

Sân Petru de iarnă (16 ianuarie)

Oamenii se abțineau de la lucru în această zi, pentru a fi protejată gospodăria de lupi. Gospodinele încă din ajun își legau bine acele și fusele și le ascundeau ca nu cumva cineva să se atingă de ele, și furia lupilor să se abată asupra familiei. Nu aveau dreptul nici măcar să-și pieptene părul.

Cei care nu respectau sărbătoarea erau aspru pedepsiți, după spusele Victoriei Frăsâncari, 64 ani: „Aurelu lui Lici din Agrieș s-a dus în zua de Sân Petru de iarnă la Larga, să aducă gunoi. «Amu ce sărbătoare îi și asta?», o zis el. Da numa bine că pe drum iapa i s-o spart într-un șold de nu o mai putut-o prinde la căruță tât anu. La Anuca din Dealul Runcului i-o stat moartea, că nu o ținut sărbătoarea. Săraca o tors până după miezul nopții. O uitat poate că-i sărbătoare. Cân o ieșit afară noaptea, pe târnaț, i-o fost de veste că în ocol era un militar. O făcut o difilare cătră ea. Ea s-o spăriet și o zis: „Avai de mine!”, apoi o picat jos. O și murit până-n zua”.

Sfântul Anton (17 ianuarie)

În ajun de Sfântul Anton, fetele „făceau meșteșuguri cu obielele de la opinci, ca să-și vadă orânda”. Seara, înainte de culcare, în obiala de la piciorul stâng se puneau nouă boabe de fasole, iar în cea de la cel drept se așeza o oglinjoară, rostindu-se descântecul:

Spune-mi oglingoara mea

Pe cine soț voi avea?

Cele două obiele erau puse la căpătâi, sub pernă, pentru ca fata peste noapte, în vis, să-și poată vedea viitorul soț. „A doua zi nu se lucra nimic. Țineai ca să-ți ajute Sfântu Anton. Cum să te rogi la el, dacă nu i-ai ținut zua?” (Teodora Purja, 60 ani).

Stretenia sau Ziua cu lumina (2 februarie)

Toată lumea își dorește ca această zi să fie întunecoasă și mohorâtă, pentru ca ursul să nu-și poată vedea umbra. „Dacă îi o zi luminoasă, îi rău și nu-i bine, pentru că ursu își vede umbra și întoarnă în bârlug. Tăta lumea zice: «Amu iară își vede ursu umbra și a fi an rău, neroditor». Tăți își doresc ca zua de Stretanie să fie întunecoasă, că asta înseamnă că se desprimăvărează iute și va fi un an bogat cu roade bune.

Tăt în această zi trebuie să fie frig și apa înghețată, ca ciocănitorea să nu aibă de unde bea apă. Dacă-i așa, recolta va fi bogată și stupii vor roii bine”. (Ludovica Burzo, 54 ani).

Sfântul Haralambie (10 februarie)

În tradiția comunităților de la poalele Țibleșului, Sfântul Haralambie este considerat protector al animalelor domestice. În această zi femeile, duc la biserică făină și grăunțe pentru „galițele” din gospodăria lor. După slujba Sfintei Liturghii, preotul rostește moliftele și binecuvântează bucatele pe care gospodarii se grăbesc ca începând din acea zi să le pună în ieslea vitelor sau a oilor. O parte din bucatele binecuvântate sunt păstrate pentru tot cursul anului, în eventualitatea în care „galițele” se pot îmbolnăvi.

Capul Primăverii (24 februarie)

În această zi, femeile se abțineau să lucreze cu fire, „tăt din pricina gândacilor”. Pentru ca să fii protejat și să nu te muște șarpele în cursul anului. În această zi, trebuia să te afumi. „La Capu Primăverii, omul se afumă cu cârpe peste tot: pângă cap, mâini, picioare, ca să nu te muște gândacii. Se spune că la Capu Primăverii gândacu se mișcă în văgăună, la Alexia Caldă se întoarce cu capu spre ieșire, iar la Buna Vestire iese afară. Până atunci nu vezi urmă de gândac” (Măriuța Sigartău, 70 ani).

Odocea (1 martie)

În prima zi din luna martie, când „se ține” Odocea, nu se lucrează, pentru ca gospodarul să fie „ferit” de vrăji și „vântoase”(vijelii). Toți

informatorii mi-au povestit aceleași amănunte despre „baba Docea”. Redăm varianta Palaghiei Sigartău, 77 ani:

„Baba Docea o fost o fomeie tare rea. Și-o tăt bătut joc de nora ei. Cîn o fost într-o zi, ce i-o venit ei și o trimăs-o pe munte să-i aducă fragi. De unde, că nu era vremea de fragi? Noră-sa s-o dus pe munte în pădure și o prins a se cânta ca vai de ea, apoi o adormit și o avut un vis. O venit la ea cineva și o întrebat-o: «De ce te-ai cântat? Umple-ți cofa cu cărbuni aprinși!». Ea o zis: «Vai de mine, că m-oi arde». «Nu te teme», i-o zis în vis. Ea așa o făcut, și coborând la vale cărbunii aprinși, s-o făcut frăguțe și i-o adus la socră-sa. Baba Docea cîn o văzut ce-i aduce noră-sa, lacomă, s-o luat și ea pe munte îmbrăcată cu 12 cojoace. Tăt suind, i-o fost cald și le-o țipat de pe ea. Cîn o ajuns pe vârful muntelui o fost atât de frig că o și înghețat acolo. De aia se zice la zilele acelea cojoacele Dociei. Doisprăzece zile umblă vremea și se schimbă până se găte acele zile”.

Patruzeci de Sfinți (9 martie)

Mucenicii erau sărbătoriți cu foarte mare pietate. Fiecare din familie, mai puțin copiii mici și cei foarte bătrâni, trebuia să facă 40 de metanii. Pentru ca nu cumva să greșească și să se omită vreo metanie, fiecare lua câte 40 de boabe de grâu, pentru a putea respecta mai bine rânduiala îndătinată.

Alexia Caldă (17 martie)

Și această zi se respecta, gospodarii se abțineau de la lucru pentru ca să nu li se facă pe corp „broaște”, un fel de umflături. În această perioadă, sătenii din Agrieș consumau „craci de broască”. „De la Capu Primăverii și până la Blagoveștenii se tăiau cracii de la broaște și-i mâncam în blid, fierți și prăjiți. Erau mai buni ca pulpele de pui. După Blagoveștenii nu mai erau buni de mâncat. Așa se făcea atunci. Amu n-aș mai mânca, Doamne feri. Poate că mai sunt în Agrieș alții care mănâncă, dar puțini. Înainte se mânca cu rîndu” (Marta Rus, 63 ani).

Blagoveșteniile (25 martie)

Sătenii o sărbătoresc după aceeași rânduială, la biserică și acasă, în post și rugăciune, pe Maica Precistă. În după amiaza praznicului se fac focuri pentru a se afuma livezile, ca pomii să devină roditori.

Sângeorzul (23 aprilie)

La această sărbătoare, feciorii udau fetele cu apă, pentru ca pământul să fie fertil, iar anul să nu fie secetos. Unele dintre fete erau

aruncate în râu, deoarece „așa se ține din strămoși, ca fetele să fie udate learcă de Sângeorz”. Pentru ca animalele să fie protejate de „mori și pocitori”, se lua excrement de câine, care se amesteca cu leuștean, iar cu această compoziție se făcea cruce pe poarta de la grajdul „galițelor”. „Așa se făcea la Sângeorz, crucea făcută pe ușa grajdului apăra animalele. Apoi, iară, alt obicei: O junincă, se mulgea prin inel de argint, cruciș, când făta prima dată, ca să rămână laptele curat și luminat, ca argintu strecurat.” (Ludovica Burzo, 54 ani).

Sfintele Paști

Sfintele Paști, ca orice mare praznic, trebuie pregătit prin purificare trupească și sufletească, prin post și rugăciune. În perioada celor 40 de zile care premerg marii sărbători, toți credincioșii se străduiesc să treacă pe la scaunul Spovedaniei, iar mai apoi să primească Sfânta Cuminecătură, ca merinde pentru viața de veci. În acest interval de primenire sufletească, nu sunt uitați cei care au trecut în eternitate. În prima sâmbătă din Postul Mare, numită și „Sâmbăta morților” sau „Ziua pierduților”, se duc la biserică prescuri pentru sufletele înecaților, spânzuraților și a pruncilor „pierduți [avortați] fără de voie”. În celelalte sâmbete din post, rudeniile celor decedați în cursul anului, după praznicul Învierii, se îngrijesc să ducă la altar prescuri pentru odihna acestor răposați.

Miercurea din mijlocul Postului Mare este considerată de locuitorii satului Agrieș ca mare sărbătoare. Ca să poți lucra, trebuie să faci milostenie și să hrănești necuvântătoarele. Lelea Palaghie Sigartău, 77 ani, ne spune despre însemnătatea acestei zile: „Cân să ajunge în miercurea de la mijlocul Sfântului Post, tăta lumea știe că această zi trebuie ținută ca să te pregătești mai bine de Sfintele Paști. Ca să ai slobozenie la lucru și să nu pățai nimic, trăbă să iei 9 pupucuri de făină [9 pumni de făină] și să îi pui pe un stâlp la gard sau altundeva ca să mănânce păsările cerului. Dacă nu dădei la păsări, puteai să dai de pomană la un copil care să nu poată vorovi și să zică «mulțam». Da așa trăbă să dai pomana, cu spatele, și să nu te uiți după cel la care îi dai. Tăte astea trăbă să le faci dimineața, înainte de lucru, că altfel nu te poți apuca de treabă. Cine o îndrăznit să lucre fără să știe obiceiul ăsta, o avut de-a face cu vântoasele. În săptămâna asta din mijlocul postului veneau și vârtejurile. Așa vine vântul, că ia colbul di pe drum și se face vârtej. Doamne feri să intri acolo sau să te apropii, că se zice că nu-i lucru bun și acolo stă dracu.

La cine face pomană dimineață, nu să întâmplă nimic. O pățit multă lume care n-o știut să facă așa. La Horoba i-o luat pâza vântu și i-o dus-o în răchitele de pe Pustă și i-o încălțit-o pântre lemne, de abia o mai putut-o lua. O trăbuit să o taie tătă în bucăți că să o poată scoate de acolo. Basămnea o țesut-o în miercurea din mijlocul Postului. Tăt așa, la niște fomei din Târlișua le-o luat-o și o învărtit-o pângă turnul besăricii, că o lucrat-o în zua aceea!”.

Înainte cu o săptămână de marele praznic, în duminica Floriilor, credincioșii primesc ramuri verzi de salcii și „loză” (lozia – specie de salcie), pe care preotul le binecuvântează. În timpul Liturghiei sunt ținute în mâini pentru a-L întâmpina și sărbători pe Domnul Iisus, care intră în Ierusalim, pregătindu-se pentru pătimire. În această zi, „găzdoaiele” împart copiilor colăceii numiți „florii”, confecționați după un tipar special, sub forma literei S.

Săptămâna Sfințelor Patimi se petrece în post și ajun. În fiecare seară, în dangăt de toacă și clopot, sătenii pășesc pragul bisericii pentru a participa la Slujba Deniei. Până astăzi, unii dintre credincioșii mai fervenți nu mănâncă nimic de Joi seara până la Slujba Învierii din noaptea Paștilor, când primesc cu multă pietate, „Pasca” (pâine și vin binecuvântat).

În Vinerea de Paști se păstrează obiceiul în Agrieș ca să mergi la nuc cu securea și să zici de trei ori: „Faci nuci ori te tai?” Astfel, nucii vor deveni mai roditori, ca la sfintele sărbători să se poate face cât mai mulți cozonaci pentru a se da și celor lipsiți.

În ajun de Paști se deretică pentru ultima dată casa, deoarece „în zua de Paști nu-i voie să mături, că în goz stă ascuns dracu, ș-apoi numai îl pornești” (Floarea Sâmbolan, 77 ani). Gospodinele pregătesc păscuțele (pâinișoare umplute cu brânză de oaie și rumenite cu gălbenuș de ou), cozonacii, pâinea și ouăle roșii, mâncarea îndătinată la Sfintele Paști. Totuși, femeile se abțin să mănânce ouăle înroșite în „zua praznicului, ca să nu aivă ciclul la sărbători mari și să poată intra în biserică să asculte Liturghia”. (Marta Rus, 63 ani). Din același motiv, mai era interdicția ca femeile să nu treacă niciodată peste ruda carului.

La ora 12⁰⁰ noaptea, credincioșii participă la Sfânta Înviere, urmând ca la sfârșitul slujbei să primească „Pasca”, iar dimineață, începând cu ora 10⁰⁰, toată lumea, cu mic cu mare, în straietele cele mai frumoase și curate să revină pentru a participa la Sfânta Liturghie a Paștilor.

De prescura pentru prepararea „Păștii”, în Agrieș, în fiecare an se ocupă câteva familii care se anunță din timp. Acestea donează făina și vinul, urmând ca prescura să fie frământată și coaptă de câteva dintre văduvele satului „care au dezlegare de a face prescuri”. În Joia Patimilor, la Liturghia Sfântul Vasile, prescurile pentru Pașcă sunt binecuvântate și se scoate din fiecare bucată, de către preot, cu sfânta copie, câte o miridă și se așează pe sfântul disc la Proscomidie. După aceasta, câțiva bărbați, în Vinerea și Sâmbăta Patimilor taie prescurile în bucățele mici, apoi le amestecă cu vin, în vase curate special pregătite, iar în noaptea Paștilor, la Înviere, sunt împărțite credincioșilor care vin de acasă cu câni speciale, din care vor consuma „pasca” în Săptămâna Luminată.

După Slujba Liturghiei, grupuri de copii cu trăistuțele, vin la casele gospodarilor cu urarea de: „Hristos a înviat!”. Aceștia primesc din partea gazdelor câte un ou roșu. Cojile de la ouăle pascale erau aruncate fie pe apa râului pentru ca acestea să ajungă la cei care s-au sinucis și se află în chinuri în iezerul de foc și astfel ei să știe că acum creștinii sărbătoresc Paștile, fie în crengile pomilor din livadă, ca aceștia să devină cât mai roditori.

În joile de la Paști până la Rusalii, femeile nu au dreptul să spele rufe și să le ducă la râu „pentru lăut”, ca să nu „bată gheața în hotar”.

Armindenul (1 mai)

În ziua de la începutul lunii mai, numită Arminden, este tradiția la locuitorii satului Agrieș ca să împodobească stâlpii de la porți cu glie verde și ramuri de salcie. Despre semnificația acestui obicei, ne spune lelea Ludovică Rus, 78 ani: „De pe vremea când Irod o omorât copiii se ține acest obicei. Se spune că Irod tăta zua o omorât la tăte casele care i-o fost în drum. S-o făcut noapte și nu o mai putut vedea ca să omoare, da era în fața altei porți. Atunci o zis: «Gatăm pe astăzi, da punem semn pe stâlpu de la poartă o glie cu iarbă verde ca să putem veni a doua zi și să știm de unde avem de început». Și o pus, ca semn, glia. Da când o fost a doua zi dimineața, pe tăți stâlpii de la porți erau glii cu iarbă verde și așa s-o făcut că Irod nu o mai știut care o fost ultima casă pe care o lăsat-o”.

Rusaliile

La praznicul din duminica Rusaliilor, preotul cu poporul ies în procesiune la țarină, în fiecare an în altă parte a satului. Se face sfințirea Aghiasmei și se binecuvântează ogoarele. În fruntea alaiului sunt copiii, care poartă diferite icoane mai mari și mai mici, urmează praporii,

împodobiți cu cununi din spice de grâu, ținuți de feciorii îmbrăcați în strai popular, apoi preotul cu diecii și norodul.

Procesiunea este asemănătoare cu cea din ziua Bobotezei, când se merge la râul satului. La sfârșitul slujbei, preotul face miruitul, se venerază icoanele, iar femeile, cu iconițele înflorate, duc acasă apa sfințită ca să fie de leac și tămăduire trupească și sufletească. Fiecare își stropește cu aghiasma de la Rusalii gospodăria, iar în zilele următoare parcelele de pământ.

În miercuria de după Rusalii „se ținea sărbătoare ca să nu ploaie cu gheață peste an”. De altfel, clopotarul satului, în perioada verii, când se înnoresc și cerul devine întunecos, stă de veghe „ca să tragă clopotele și să împrăștie norii” care amenință cu „vreme grea”.

Sânzienele (24 iunie)

În ajunul sărbătorii, fetele mergeau pe câmp să culeagă florile de Sânziene, pe care le împleteau în coronițe și le aruncau pe acoperișul casei, fiecare coroniță reprezentând pe unul dintre membrii familiei. „Se țipau pe acoperișul casei, să vezi la ce ai noroc? Fetele, înainte de răsăritul soarelui trebuiau să-și ia cununița jos, plină cu rouă, și să vadă dacă s-o legat peste noapte peri pe ea. După câți peri se legau pe cununița de sânziene, atâta noroc aveai la măritat.” (Ludovica Burzo, 54 ani).

Sărbătorile pârlejoase

Sărbătorile dedicate focului abundă în ultimele săptămâni din luna lui cuptor: *Sfântul Ilie* (20 iulie), *Maria Magdalena* (22 iulie), *Foca* (23 iulie), *Ana* (25 iulie) și *Pantelimonu* sau *Pintileiu* (27 iulie). Toate aceste zile sunt ținute cu sfințenie pentru ca satul „să fie ferit de gheață, trăznete și vijelii”. La cei care au îndrăznit să lucreze în sâmbăta de *Pantelimon*, toată recolta adunată în cursul mai multor zile a fost distrusă într-o clipă „de vântu și vremea grea grea trimise de Pintilei”. Cei din Agrieș își aduc aminte cum în această zi venea din senin furtuna, iar vântul le împrăștia toate „căpițele, prepelegii și fârciturile de fân” la care au lucrat câteva zile. Disperați, oamenii îl invocau pe sfânt: „Pintilei, Pintilei, lasă-l că nu-i tăt făcut de azi, îi și de ieri și din celelalte zile”.

Schimbarea la Față (Probojenia) (6 august)

Așezată în Postul Sfintei Marii Marii, această sărbătoare, cu dată fixă, delimita hotarul dintre vară și toamnă. Se credea că începând cu „Probojenia” toate „se probozesc”: frunza codrului păleşte (își schimbă

culoarea), iarba nu mai crește ca până atunci, apele se răcesc, de aici și interdicția ca omul să se mai scalde în apele râului.

Se interzicea totodată să fie cineva certat, „probozit”, în această zi, deoarece tot anul nu va umbla bine și va fi „probozit”. Mai era obiceiul, ca la acest praznic, oamenii certați în cursul anului să se împace.

Sfânta Maria Mare (15 august)

Timp de două săptămâni înainte de sărbătoarea *Adormirii Maicii Domnului* sau *Sfântei Maria Mare*, credincioșii se pregătesc prin post și rugăciune pentru a o preamări pe „Împărăteasa cerului și a pământului”. În această sfântă perioadă de purificare se merge în fiecare seară la biserică unde se citește Paraclisul Maicii Domnului, iar după slujbă se cântă, atât de către cei tineri cât și de cei bătrâni, diferite „pricesne”, în cinstea Prea Sfintei Fecioare.

Agrieșenii citesc cu mare evlavie rugăciunea „Paraclisul Maicii Preciste”, pe care îl recomandă și în bocetele „de la capul răposaiilor”, înainte ca aceștia să părăsească lumea trecătoare și să ia drumul veșniciei. Iată un fragment grăitor din „cântatul morțăsc” la o mamă:

Draga mea, mamuca mea

Roagă-te cui ti-i ruga

Roagă-te la Precista

Să-ți facă un Paraclis

Să afli Raiu deschis. (Palaghia Sigartău, 77 ani).

După terminarea Paraclisului de la biserică, la plecarea spre casă, femeile tinere și bătrâne se adunau în grupuri și cântau din mers, pe toate ulițele satului îndătinata cântare „O, Marie” așa cum au moștenit-o de la bătrâni, deoarece „astă cântare din moși strămoși se zice. Mai sânt și alte pricesne mai noi pentru Maica Sfântă, învățate de la mănăstiri, da asta cu «O, Marie» o știm din bătrâni” (Marta Rus, 63 ani).

Noi merem pe drum în sus

Di la Maica lui Iisus – cântau femeile care porneau pe ulițe spre partea de sus a satului.

Cele care mergeau spre casă, pe drumul din jos, începeau versurile de la cântare astfel:

Noi merem pe drum în jos

Di la Maica lui Hristos.

Marie, o Marie

Frumos nume

Lăudată ești în lume

sau:

Marie, o Marie

Nume sfânt

Lăudată pe pământ.

În ajunul praznicului „Adormirii” se împleteau cununile din flori și frunză de nuc și se așezau pe „răstignirile” (troițele) de la răspânteile drumurilor, din grădina caselor și pe icoanele din tâmpla altarului, tot cu cântarea „O, Marie”. Cei care puteau merge în pelerinaj, se îndreptau spre mănăstirile Nicula și Rohia.

Marie, Sfântă Fecioară

Ma-ri-e Hân-tă Fe-cio-a-ră

Gân-du meu la-ti-ne zbo-a-ră

Ma-ri-e - o - Ma-ri-e

Fru-mos nu-me Lau-da-tă ești în lu-me

Marie, Sfântă Fecioară

Gându meu la tine zboară

Marie, o Marie

Frumos nume

Lăudată ești în lume

Ruga mea la tine pleacă

Tu să-mi fi-ndurată Maică

*

Care măicuță n-ar plânge

Când își vede Fiu-n sânge

Marie, o Marie

Nume sfânt

Lăudată pe pământ

Pe care maică n-o doare
Cân vede că Fiu-i moare.

(Palaghia Sigartău, 77 ani
Marta Rus, 63 ani
Ludovica Burzo, 54 ani
9.VIII. 2002)

Tăierea capului Sfântului Ioan (post și ajun) (29 august)

Zi de sărbătoare, cu post, ajun și slujbă la biserică. În această zi nu este îngăduit să se taie nimic cu cuțitul, ci totul se rupe cu mâna.

Sfânta Maria Mică (8 septembrie)

Se obișnuiește ca în această zi să se meargă în pelerinaj la sfintele mănăstiri. Cei care nu pot merge, rămân să asculte Sfânta Liturghie în biserica satului.

Ziua Crucii sau Înălțarea Sfintei Crucii (post și ajun) (14 septembrie)

Se păstrează tradiția în Agrieș ca înainte de această sărbătoare „să se țină” Postul Crucii, timp de 7 zile. Deși acest post nu este prevăzut de rânduielile bisericesti, „se ține” din prea multă evlavie față de puterea Crucii. De la Ziua Crucii începe bătutul nucilor, culesul fructelor și mălaiului, culegerea ultimelor buruieni de leac. La „Înălțarea Sfintei Crucii” se obișnuia a se merge în pelerinaj la hramul Mănăstirii Cășiel – Strâmbu.

Cuvioasa Paraschiva (Sfânta Vineri) (14 octombrie)

Este una dintre cele mai populare sfinte, iar sărbătoarea în cinstea ei este ținută cu sfințenie de către toți sătenii. Sărbătoarea Sfintei Vineri la Agrieș are și un caracter pastoral, vremea fertilității pentru animale. În această zi, păcurarii au de grijă să nu uite ca să „dea drumul la berbeci între oi”. Multe dintre femei poartă numele Sfintei Paraschiva, și este invocată cu pietate în rugăciuni. Redăm mai jos câteva variante din străvechile rugăciuni populare, închinată Sfintei Vineri:

Vineri, Vinerea
Doamnă tinerea
Inima mă-nfrunțea
Nime-n lume n-auzea
O avut Lazăr două fete

Pe una o chemat-o Marea Magdalină
Pe una Dalbă Rusalină
S-o dus în câmpu Rusalimului
Să culeagă nouă floricele
N-o aflat
O aflat o dalbioară
Dalbioara s-o făcut stupioară
Stupioara s-o aprins
Maica Sfântă așa o zis:
Că cine a zice rugăciunile Sfintei Vineri
Joi seara de tri ori
Vineri dimineța de patru ori
L-a scoate din măguri, din păcuri
Din broaște ca vacile
Din viermii cei nestinși
Din viermii cei neadormiți. Amin.

(Ana Rus, 63 ani)

Vineri, vinerea
Maică Sfântă tinerea
La inimă cruțialină
Nime în lume n-o vedea
Nime în lume n-o auzea
Numa tri surorele a lui Lazăr
Pe una o chema Rusalină
Pe una Chiralină
    Pe una Madalină
S-o luat Rusalina
Pe câmpu Ierusalimului
După nouă floricele
Floricele n-o aflat
O aflat o albinucă
Din albinucă s-o făcut cerucă
Din cerucă s-o făcut luminiță
Lumința s-o aprins

Raiu mândru s-o deschis
Bunul Dumnezeu așa o zis:
Cine a ști rugăciunea Sfintei Vineri
Să o zică joi dimineața de tri ori
Și vineri dimineața de tri ori. Amin
(Palaghia Sigartău, 77 ani)

Vinere, vinerea
Doamnă tinerea
Inimă încrunță
Lazăr are două surorele
Una o cheamă Mare Magdalină
Una dalbă Rusalină
S-o luat pe câmpu Rusalimului
Să culeagă nouă floricele
Nouă floricele nu o aflat
O aflat o dalbioară
Dalbioara s-o făcut rastioară
Rastioara s-o aprins
Raiu mândru s-o deschis
Dumnezău cu noi în vis
Cine va zâce asta
Joi seara de tri ori
Vineri dimineața de patru ori
La judecată n-a mere
Numa în sânu lui Adam
Și-ntra Evei
Doamne bucură-ne
Cum s-o bucurat Marea Cerului
De nașterea Domnului. Amin.
(Floarea Sâamboan, 77 ani)

Sfântu Dumitru (Sâmedru) sau Ziua răilor (26 octombrie)

Sâmedru (Sfântul Dumitru) este divinitatea care încheie recolta anului, în timp ce Sângeorzul (Sfântul Gheorghe) este cel care descuie vara și înfrunzește pădurea. Tocmai de aceea la Agrieș era obiceiul ca

„gazdele mari să-și bage slugile” de la Sângeorz până la Sâmedru, deoarece în acest interval de timp gospodarul „își putea lucra hotarul cu ajutorul slugilor”.

„Așa era obiceiul mai de demult. Gazdele mari, oameni care aveau mult pământ își băgau slugi ca să le ajute la lucru. Intrau la Sângeorz și ieșeau la Sâmedru, când le dădea și plata. De aceea i se spune la zua asta și zua răilor”. (Valer Rus, 57 ani).

Arhanghelii (8 noiembrie)

De sărbătoarea Sfinților Arhangheli, la Agrieș se păstrează tradiția de a se ține „Luminația”, pomenirea morților.

Dimineața se săvârșește Sfânta Liturghie în biserica satului, unde se „ridică și pomioarele” (se face Sflujba Parastastului) pentru toți cei adormiți, iar după Liturghie se iese la cimitir cu flori și lumânări pentru cei dragi trecuți în eternitate, iar „de sufletul lor” se împarte copiilor dulciuri și fructe (mere, pere sau nuci).

Çilipii (14-16 noiembrie)

Între zilele consacrate, în care nu se lucrează din pricina lupilor, sunt cele numite Filipi. La Agrieș, Filipii se țin 3 zile, la lăsatul secului pentru Postul Crăciunului, „o zi de dulce și una de post”.

În aceste zile, ca și la Sân Petru de iarnă și Indreiu lupilor, se prescriu interdicții legate de folosirea unor obiecte casnice: foarfeci, pieptene, furca și fusele de tors, acul, maiul de lăut, furca de fier, hârlețul etc., toate acestea presupunându-se a atrage furia lupilor. Foarfecile, piepetenele, acul și fusele de tors sunt legate cu ață pentru „a lega” gura lupului.

Sărbătorile se țin cu deosebire de cei care au oi, dar și de ceilalți săteni, pentru ca gospodăria lor să fie păzită de lup. Precupu lui Samson din Viezure (toponim de pe raza satului), a nesocotit aceste zile pentru că nu are oi. „Toți sătenii îți pot spune ce i s-a întâmplat dacă nu a respectat zilele lupului”. Ludovica Burzo, 54 ani, ne spune: „Oamenii din sat, când l-o văzut pe Precup lucrând, l-o întreat: «– De ce lucrui azi, că-s Çilipii?», «– Doară nu mi-or mânca curu, că n-am oi», o zis el. Da o avut 9 vaci. Numa bine că peste zi s-o abătut la poiata vacilor un lup turbat și i-o mușcat vacile de nas și pe fomeie-sa care o fost acolo. O turbat vacile și fomeia. Fomeia, de răul ăla mare, își mușca carnea de pe ea, cu dinții. Vacile le-o împușcat ș-apoi pe tâte le-o îngropat, iar fomeia o scăpat, că o venit un om bătrân și i-o spart cu acu beșicile de sub limbă, că basămnea

acolo-i hiba după ce te mușcă un lup turbat. De atunci, tăta lumea s-o spariet și nu mai lucră în zilele de Cîlipi. Mama mea m-o învățat așa: «Draga mamii, și dacă nu țâi să nu zici la nime nimic și nici măcar să-i pomenești numele lupului».”

Indreiu cu lupii (30 noiembrie)

În mentalitatea populară a locuitorilor din Agrieș se considera că Indreiu încheie zilele lupului din cursul anului, tocmai de aceea și în această zi se „leagă” gura lupului prin aceleași gesturi și acte rituale întâlnite la Sân Petru și Filipi. Nu se pronunță cuvântul *lup*, pentru a nu atrage prin rostirea lui dorința animalului de a-și forma haita în sat și în gospodăria omului. „O dată, n-am ținut cum trăbă sărbătoarea de Indrei, și noaptea numa ce urlatu lupilor se auzea, da așa, tot mai aproape de casă. Căniile băteau, da nu puteau face nimic. O vinit tare mulți lupi, o haită. Noroc că n-o stricat nimic la casă. Basămnea, în noaptea de Indreiu își fac haita, ș-apoi, dacă țâi cum trebe sărbătorile lor, nu se mai apropie de casă să-ți faci necazuri” (Palaghia Sigartău, 77 ani).

Tot la Sfântul Andrei se făceau practici de divinație, în ce privește vremea, cu aflarea rodului din noul an, prin semănatul boabelor de grâu într-un blid cu lut sau prin așezarea în apă a unor crenguțe de cireș care trebuiau să înmugurească și apoi să înflorească la Crăciun.

Sănnicoară (Sfântu Nicolae) sau Moș Nicolae (6 decembrie)

Unul dintre atributele Sfântului Nicolae este bunătatea pe care o arată față de copii și de cei tineri. În acest sens, la Agrieș, cu o săptămână înaintea sărbătorii, se ține Postul Sfântului Nicolae, cu ajun până seara, pentru tinerii care se pregătesc de căsătorie și în special pentru măritișul fetelor. După această perioadă de purificare, trebuie să visezi ceva pentru ca Sfântu să te încredințeze că ți-a ascultat rugămintea. „Multă lume, după ce o postit pentru copiii de școală sau pentru buna orândă a tinerilor, au aflat răspuns. Trăbă ca în zua de Sănnicoară să dai pomană la copii. Amu, mai încoace, să pun noaptea cadouri la copii în cizmulițe. Și așa-i bine. Ne-o-nvățat la Biserică să facem așa cum o făcut Sfântu cu cele tri fete sărace la care le-o țipat noaptea în ascuns tri pungi cu galbeni că să se poată mărita.” (Marta Rus, 63 ani).

Crăciunul (25 decembrie)

În ajunul Crăciunului se pregăteau mâncările alese pentru Sfintele Sărbători, deoarece până la Bobotează gospodinele „nu aveau voie să

bage în cuptor”. Așadar, acum se preparau colăceii pentru colindători, colacii și pâinea, prinosul „Sân Vasâi” pentru Anul Nou, sarmalele, costițele și cârnații și se „îndulcea horinca”.

Primii colindători din ajun erau cei mici. Băieții, cu steaua, primeau din partea gazdelor bani, iar fetele, cu colinda, primeau în trăistuțe colăcei, dulciuri sau alte bunătăți.

Toate cele primite de la colindat nu puteau fi consumate în ajun, decât a doua zi de praznic. Tocmai de aceea, îndătinata colindă a celor mici era:

*Colindiță cu codiță
Holbă ochii la poliță
Nu-i slobod să mănânci piță
Colindiță cu flișcoi
Hai Crăciun și la noi
Că nouă ni s-o urât
De-atâta mălai prăjât.*

Spre seară, mergeau cu colinda feciorii și fetele. Feciorii, în grupuri de câte 8, 10, 12, iar fetele în cete de câte 12-15 persoane. Feciorii purtau pe fețe diferite măști, iar în casă, unul dintre ei juca turca, iar un altul „zicea” din fluier. Ceilalți, în ritmurile cântecului, dansau și rosteau strigătura:

*Asta-i turca românească
Cine-o joacă să trăiască
Ța, ța, ța căpriță ța
Și cu lapte și-a fâta
Du-mă Doamne-n deal cu cucu
Unde-i pace nu-i de lucru.*

După ce se juca turca, feciorii primeau din partea gazdelor colaci și horincă, așteptând să sosească fetele cu colinda. După ce se cânta colinda la fereastra casei, fetele intrau „în lontru”, erau cinstite cu băutură și turtă dulce, iar apoi fluierașul cânta de joc pentru fetele și feciorii aflați în casă. După două sau trei jocuri, se trecea la casa următoare, respectându-se același ritual.

La miezul nopții, feciorii și fetele se retrăgeau la casele lor, pentru a-i lăsa pe părinți și bunici să meargă cu colinda în vecini și la rudeni până spre dimineață. Înainte de colindă, atât la cei tineri, cât și la cei bătrâni, unul din ceata de colindători întreba pe gazdă:

- Sloboziți Crăciunu-n casă?

Gazda răspundea „Slobozim, slobozim”, iar apoi se începea colinda la fereastra casei. După colindă se rostea urarea:

Să fii gazdă sănătos

C-ai ajuns Crăciun frumos

Să fii gazdă vesel bun

C-ai ajuns Sfântu Crăciun

Și nașterea Celui Bun!

Dimineață, „toată lumea” mergea la biserică, la Sfânta Liturghie. Se mai păstrează obiceiul ca de Crăciun, Anul Nou și Bobotează femeile să nu meargă în vizită la vecini sau rudeni, ca „să nu aducă rău” la casă. În dimineața acestor praznice, la revărsatul zorilor, bărbații obișnuiau să se viziteze reciproc, pentru ca pragul casei din ziua sărbătorii să fie „călcat” de un bărbat.

De veacuri, la Agrieș se cântă următoarele colinde:

Coborât-o coborât*

The image shows a handwritten musical score for the carol "Coborât-o coborât". It consists of five staves of music, each with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The lyrics are written below the notes. The first staff has the lyrics "Co - bo - ră - tu et - bo - ră - tu". The second staff has "Hai, le - ni Do - m - ne". The third staff has "Co - bo - ră - tu, et - bo - ră - tu". The fourth staff has "2. Do - m - ne - pă - re - te și pa - ră - nte". The fifth staff has "Ai le - ni Do - m - ne" and "Do - m - ne - pă - re - te și pa - ră - nte". There are some corrections and markings in the original score, such as a "3" above a triplet in the third staff and a "2." above the second staff.

Co - bo - ră - tu et - bo - ră - tu

Hai, le - ni Do - m - ne

Co - bo - ră - tu, et - bo - ră - tu

2. Do - m - ne - pă - re - te și pa - ră - nte

Ai le - ni Do - m - ne

Do - m - ne - pă - re - te și pa - ră - nte

* Transcriere muzicală realizată de dr. Lucia Iștoc.

Coborât-o coborât

Hai, lerui Doamne

Dumnezău p-aiest pamântu

Cu o turmă de oi domneștiu

La fânațe jâdoveștiu

Nime-n lume nu-l văzură

Numa-o fată de jâdanu

La jâdani știre i-o datu

Și jâdani s-o-mbrăcat

Cu săcuri și cu topoară

Pe Dumnezău să-l omoară

Dumnezău îi ca și-un Sfânt

Trimăs-o ploaie și vânt

Ei pe ei s-o omorât.

(Măriuța Sigartău, 70 ani

Teodora Purja, 60 ani

Ana Rus, 52 ani

4.VIII. 2002)

Coborât-o coborât

Cr - bo - ră - t - o - coborât
 Dumne - za - iest pa - mânt
 Ne - gu - rai ne - gu - rai O bra, Dobra Lilisprava
 Trupa ven - te ie - se - pa

Coborât-o coborât

Dumnezău p-aiest pământ

Negurai, negurai

Dobra, dobra

Lilisprava

Frunză verde iedera

P-o scară mândră de ceară

Cu struțuri de primăvară

La fete și la feciori

Pe sfintele sărbători.

(Valer Rus, 58 ani

10.VIII.2002)

Doi boieri bătrâni

Doi bo- ieri ba- trâni

Doi bo- ieri ba- trâni

Hai, ler și-a le- rui Doamne

Doi bo- ieri ba- trâni

Doi boieri bătrâni

Hai ler și-a lerui Doamne

Di ce s-o rugat

Dumnezău le-o dat

Măr rătăgănat

Cu mere-ncărcat

Vântu cum sufla

Merile pica

Merile pe masă

Frunzile sub masă

Doi îngeri vinéa
 Și le culegέα
 Și le trimetέα
 Pe la porți de Rai
 La fete de crai

(Palaghia Sigartău, 77 ani
 Marta Rus, 63 ani
 9.VIII. 2002)

Pă aiest picioraș de munte

Pă aiest pi-pio-raș — de mun-te
 Flo-ri — de dal-be
 Ce zgomot de om s-a-ude

Pă aiest picioraș de munte

Florile dalbe

Ce zgomot de om s-aude

Da nu-i zgomotu de om

Că-i de trei păcurărei

Turmă mare după ei

Cel mai mic îi voinicel

Turma-i mare după el

Pân oile-ntorcea

Ei legea că i-o făcea

Ori să-l-mpuște, ori să-l taie

Ori să-l facă tăt fărtăie

- Frații mei frățucii mei

Lăsați-mă atâta

Pân-oi scrie o cărticea

S-o trimăt la mămuca

Ca pe mine să mă-ngroape

Pe aici, pe-njur, pe aproape

În strunguța oilor
 În stâna miorilor
 În jocuțu mieilor
 În glasu clopotelor
 La cei patru ce m-or duce
 Fluiery mi-l puie cruce
 Și când vântu a sufla
 Fluiery mândru a cânta
 Maica-a sta și-a lăcrima.

(Palaghia Sigartău, 77 ani

Ludovica Burzo, 54 ani

9.VIII.2002)

Scoală gazdă din pătuț

scoală gazdă din pătuț
 Florile dalbe de măr
 Și ne dă un colăcuț
 Că și noi am fi făcut

2 Că și noi am fi făcut

Scoală gazdă din pătuț
 Florile dalbe de măr
 Și ne dă un colăcuț
 Că și noi am fi făcut
 Sită deasă n-am avut
 Pe când sită am căpătat

Covata ni s-o stricat
 S-o sfadit mama cu tata
 Pânce n-o tomit covata
 Noi la sfadă nu am stat
 Ne-am pornit la colindat
 La colaci de căpătat
 Am pornit să colindăm
 Și colaci să căpătăm.

(Palaghia Sigartău, 77 ani

Ludovica Burzo, 54 ani

9.VIII.2002)

Sub tufă de litră verde

Sub tu- fă de li- tră ver- de
 Mândru fă- gă- dău să ve- de- e
 Măi Cră- ciu- ne măi bă- tră- ne

Sub tufă de litră verde
 Mândru făgădău să vede
 Măi Crăciune, măi bătrâne
 Da-n făgădău cine șade
 Șade Petrea, crășmari mare
 Și-are-o fată ca o floare
 Dimineață s-o sculat
 Și pân cas-o măturat
 Gozu-n poală l-o luat
 Și afară l-o țipat
 Să uita spre Rasarit
 Și vedea turcii venind
 Ea în cas-o alergat

- Tată, tată turcii vin
 Tată, tată de mi-i da
 Ardă-ți casa și șura
 - Nu ti teme, fiică, nu
 Că mai bine te-oi ascunde
 În figuri de joldiurele
 Bine vorba n-o gătat
 Turcii-n cas-o și intrat
 - Șadeți turci și hodiniți
 N-am venit să hodinim
 C-am venit să vă peșim
 N-avem fete de peșit
 Nici ficiori de credințitu
 Ș-am avut una-o muritu
 Dacă nu-mi credeți cuvântu
 Haidați să vă-arăt mormântu
 Pe mormântu fetii mele
 Busuioc și ferindele.

(Marta Rus, 63 ani
 9.VIII.2002)

La turcă

fluior
 hăță
 palme

hăță

hăță
 An-tai turca no-mă-veș-că

The image shows a handwritten musical score for a piece titled "La turcă". It consists of three systems of music. The first system has a treble clef and a 2/4 time signature. The melody is written on a single staff, and the accompaniment is on a second staff. The second system continues the melody and accompaniment. The third system also continues the melody and accompaniment, with the lyrics "An-tai turca no-mă-veș-că" written below the notes. There are handwritten annotations in the left margin: "fluior" above the first system, "hăță" and "palme" next to the first system, "hăță" next to the second system, and "hăță" and "An-tai" next to the third system.

fl.
bata
sting

Ci-vo jma-ai în tră-ia ca-

fl.
bata
sting

fl.
bata
sting

Pa-te, ta-că-ri-er-le

fl.
bata
sting

și ca-le-pte mi-șe-țe

du-mă-șu-ru-și Pa-ter-nu-șu

Șu-ber-pace-ri-șu-și Pa-ter-nu-șu

Asta-i turca românească
Cine-o joacă să traiască
Ța, ța, ța căpriță ța
Și cu lapte și-a fâta
Du-mă Doamne-n deal cu cucu
Unde-i pace nu-i de lucru.

(La fluier: Valer Rus, 57 ani
Strigături: Dănuț Rus, 30 ani
10 VIII. 2002)

Informatori:

Palaghia Sigartău, 77 ani
Ludovica Rus, 78 ani
Floarea Sâmbolan, 77 ani
Victoria Frăsâncari, 64 ani
Marta Rus, 63 ani
Ana Rus, 63 ani
Teodora Purja, 60 ani
Valer Rus, 57 ani
Ludovica Burzo, 54 ani
Ana Rus, 52 ani
Dănuț Rus, 30 ani.

Résumé

Les recherches sur le terrain effectuées cette année à Agrieș ont mené à la découverte d'un véritable trésor folklorique gardé pendant des siècles. Il s'agit d'un ensemble de pratiques et de croyances populaires roumaines liées au calendrier qui mettent en évidence la personnalité distincte de la vie spirituelle et de la durée de civilisation de ce village ancien situé au pied de la montagne de Țibleș.

Sur le fond des fêtes religieuses on peut observer les anciennes représentations mythiques, avec toutes les pratiques rituelles pré-chrétiennes. La piété populaire chrétienne a assimilé beaucoup de ces pratiques, mais l'avènement de la modernité et la superficialité des générations plus jeunes ont fini par détruire quelques-unes des coutumes.

La beauté des rites, des croyances et des coutumes d'Agrieș nous conduits aux origines du village roumain, avec ses structures mythiques archétypales.

On remarque dans ce village très ancien la riche mémoire collective qui fait durer la beauté et les profondeurs de l'âme roumaine.

Par l'intermédiaire des rituels et les fêtes liées au calendrier, les villageois maintenaient leur équilibre moral, d'où l'aspiration permanente de notre paysan vers le beau, vers la moralité et la justice. Quelques-unes des pratiques et des croyances expliquent le mystère de l'existence avec ses grands cycles de la vie et des saisons.

Certes, la recherche ne se veut pas exhaustive. Il y a beaucoup d'aspects des fêtes traditionnelles d'Agrieș qui peuvent se révéler à l'occasion d'autres investigations.

Nous avons choisi du matériel obtenu des informateurs, les coutumes populaire liées au calendrier conformément à l'organisation de l'année civile.